

ВАСПИТАЧ

Разговор са Јеленом Холцер, педагогом

ЧАРОЛИЈА ПИСАНЕ РЕЧИ

Чишање код најмлађих ђодсиче интелигенцију, крајивности, језички развој, обоћајује речник, прогубљује машту и многе друге способности. Такође, ошуста, вежба конценрацију, оилемењује... Међутим, да би деце заводело књије и чишање, морате му помоћи

Са сигурношћу можемо рећи да већина нас зна да чита и пише. Односно, писмени смо. Међутим, да ли ово знање користи-мо и, што је још важније, унемо ли у њему да уживамо? Заиста, шта то беше читање, зашто је оно важно? На ком узрасту треба почети са читањем и како одабрати праву књигу, само су од нека од питања које су родитељи и васпитачи на Београдском сајму књига постављали у оквиру програма за најмлађе под називом „Индивидуални савети психолога и педагога родитељима: Како изабрати књигу за дете?“ Како је интересовање за овај занимљиви програм било изузетно, разговарали смо са Јеленом Холцер, педагогом са богатим искуством и изузетним резултатима у раду с најмлађима, која је одговарала на бројна питања родитеља, васпитача и свих који се баве васпитањем и образовањем најмлађих.

Колико је важно чишање малишанима на предшколском узрасту?

– Читање подстиче интелигенцију, креативност, језички развој, обоћајује речник, прогубљује машту и многе друге способности. Такође, читање опушта, вежба конценрацију, оплемењује... Међутим, да би

МУДРОСТ И ЗНАЊЕ

– У азијским бајкама, на пример, углавном се величају мудрост и знање. Њихова основна порука јесте да само онај ко стекне знање и мудрост, има богатство. Зато, понудите детету избор великог броја приповетки и бајки прилагођених његовом узрасту. Разноврсност ће га обогатити. Изузетне су бајке руских, источњачких, већине европских народа. Са наших простора многе је прикупио и Вук Стефановић Караџић.

Потражите позитивне примере. Андерсенова бајка „Царево ново одело“ је изузетно погодна да детету покажете како је таштина погрешна, да један дечак може бити паметнији од већине, ако уме да каже оно што мисли. Или, бајка браће Грим: „Палчић“ може бити добар пример о томе колико родитељи могу волети своје дете, прихватати га без обзира колико је оно различито. Добар пример позитивне поруке налази се у причи „Мач краља Артура“. Главни јунак ове приче је дечак Ворт, који живи без родитеља, без пријатеља, у породици која га експлоатише. Када упознаје чаробњака Мерлина његов свет се мења. Мерлинова порука је, „Право оружје је знање, а не снага“, и то мења приоритете и вредносни систем дечака, каже Холцер.

се нашао у сличној позицији у којој је тренутно и ваше дете, понекад решење неког проблема за који слутите да мучи и ваше дете...). Односно, користите књиге као подлогу за неке ваше, вама важне теме.

Да ли треба имати и одређене ритуале у чишању малишанима?

– Дозволите детету да вас прекида у читању, да поставља питања, да коментарише илустрације. Такође, све што се вама учини интересантним – поделите са дететом. Питајте га шта мисли о овој или оној реченици или догађају, како му се допада ова или она илустрација, да ли би оно реаговало другачије у некој описаној ситуацији, како је оно замислило приказ о коме управно читате. Без обзира на узраст – читање развија машту, а када децу питате за мишљење подстичете их да мисле уопште. Направите од читања мали ритуал. Донесите књигу као поклон, унапред закажите (договорите) време када ћете је читати. На овај начин дајете на важности књизи и показујете да читање доживљавате као нешто узбудљиво. Удобно се сместите у

вашу омиљену фотељу, ушупкајте се и спремите за пустиловину. Искључите ТВ, не јављајте се на телефон. Ово је само ваше време и не дозволите да га ишта поремети. Направите добру атмосферу пре самог читања. Тако повећавате могућност да дете заволи читање и да у њему ужива. Само читање не сме да буде реткост у вашем дому, али сваки пут може да изгледа као свакодневна свечаност. Зашто је све то важно? Учините све да код детета развијете љубав према књизи. Оно чаролију читања књига не може спознати без ваше помоћи. С друге стране, за прву књигу не може бити прерано, али може бити прекрасно.

Какав треба да је прва књига?

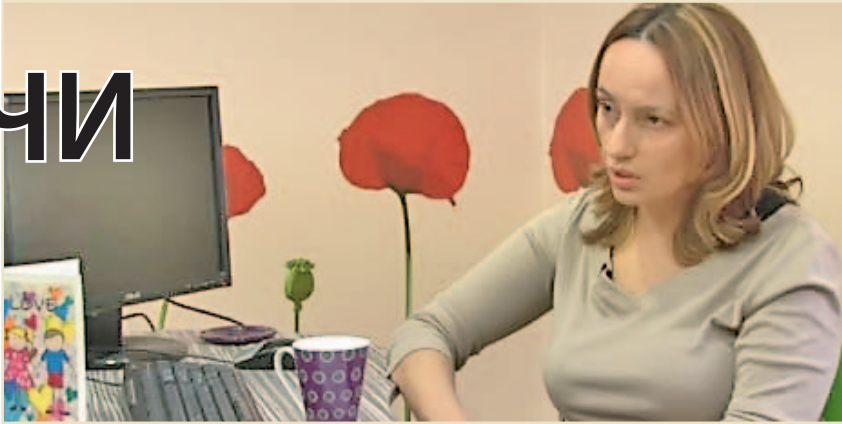
– За најранији узраст, значи за малишане од само годину дана, важно је да илустрације књиге буду у колору, боје јасне, облици једноставни, без много детаља, а корице тврде, картонске или пластифициране. Идеалне су оне са облицима животиња или предмета како би дете могло да усваја нове појмове. С обзиром на то да његова пажња није велика, почните са кратким сликовницама, краћим причама, баснама... За почетак, биће довољно већ и то што ће гледати слике, и покушава-ти да окрене страну. Касније, како његова пажња буде расла и текст који читате биће све дужи. Подразумева се да сваку прочитану причу можете искористити као тему или повод за неки разговор, који није директно везан за сам текст.

Како касније школа утиче на чишање код деце?

– Када ћете почети да уводите књиге у живот вашег детета зависи од вашег личног става, од самог детета, организације времена... Наравно, када пође у школу ваше ће дете бити обасуто књигама, пре свега уџбеницима. Али, то нису књиге по његовом избору и, нажалост, често имају контраефекат јер стварају одбојност према књигама и читању, уопште. Зато, почните да дете упознајете с књигама још у предшколском узрасту. Осим тога, оно што се одвија под окриљем школе, углавном је обавијено обавезама, „морањем“, и деца у томе тешко могу да уживају, а самим тим не сти-чу ни љубав према овим активно-стима. Управо зато, важно је да не пропусти-те да кажете како на свету има много, много књига, како се у њима може наћи све оно што их занима, како постоје приче и о рен-дерима, вилама, принцезама (рећи ћете, наравно, оно што је у сфери интересовања вашег детета...) и да су књиге велико богатство баш као што је и читање велико задовољ-ство. Односно, понудите им избор, нешто што нису уџбеници или школске лектире. Важно је да дете заволи читање. Стрипови су само пролазна фаза његових интересова-ња. Зато, дозволите му стрипове, уз ваше обавезно праћење тих садржа-ја. Једноставно, боље је да дете чита било шта него да не чита уопште.

Колико су бајке ђодне за децу?

– Када су писане, многе бајке, па ни оне браће Грим, нису биле намењене деци. Тек касније су претрпе-ле бројне измене како би биле прилагођене деци узрасту. „Дизнификација“, тј. стварање филмованих екранизација бајки, понудиле су прилично слободну верзију ориги-нала. Ипак, многи од нас су одрасли уз књиге и бајке, и не мислимо да су оне имале штетан утицај по нас.

ДЕЧЈА РАДОЗНАЛОСТ

– Док читате детету неку бајку, можете бити изненађени децим питањима. На пример, питања с којима вас дете може обасути док му читате „Црвенкапу“ браће Грим, могу бити: „Какав је то мајка која шаље своју ћерку саму у шуму у којој живе вукови? Зашто не оду заједно или мајка сама? Уосталом, ако је бака толико болесна, зашто живи сама у шуми, уместо са Црвенкапом и њеном мајком? А зашто бака оставља врата своје кућице одшкринута, кад већ живи сама у шуми? Даље, како је могуће да Црвенкапа када види вуче шапе и главу, зубе, очи... још увек мисли да је то њена бака? Зашто тада није одмах побегла?“ Објасните да је у питању фикција, машта писца и да се опи-сани догађаји не могу одиграти у реалном животу, каже Јелена Холцер.

Посебно у савременом свету, у поређењу са негативним утицајем који нас „бомбардује“ са свих страна, од ТВ-а па до Интернета, бајке још увек делују као нешто невино, чисто, романтично. Ипак, да ли је баш тако? Већину порука примамо несвесно. Не знамо нити имамо контролу како поједини садржаји утичу на нас. Управо зато, и многи одрас-ли бивају затечени када им се пред-очи негативан утицај појединих бајки. На пример, постоје тумачења да је бајка Х. К. Андерсена: „Ружно паче“ заправо, прича о дискримина-цији, јер је једно од могућих тумаче-ња да ако је неко рођен као другачи-ји (у овом случају ружан), мора постати леп да би био прихваћен. У појединим верзијама ружно паче је прне боје, а како се на крају бајке оно претвара у белог лабуда, Андер-сен је проглашаван и расистом.

Које су функције бајке, где је ђраница између фанџазије и сџварности?

– Оне негују традицију и културу једног народа. У њима је све могуће, па отуда помало личе на снове. Под-стичу на маштање и размишљање. Бајка је и васпитна мера, јер обилују бројним моралним поукама: ето шта ће вам се догодити ако лажете, кра-дете итд. Такође, бајке, углавном, имају срећне завршетке. Многи родитељи сматрају да је то велика утеха и подстицај њиховом лично-м веровању да ће и у стварном животу свако добити „оно што заслужи“. Мало дете верује у све што види и чује, па је уверено да једна реч (некаква чаролија, на пример), заи-ста има одређене магијске моћи, баш као и да бића из бајки постоје и живе поред нас. Зато, немојте у његовом присуству мешати свет бај-ки и стварност (на пример, за вука из зоолошког врта кажете да је то вук из „Вук и три прасета“ или из „Црвенкапе“...), нити се ругати његовој збуњености или страху. Такође, немојте ликове из бајки као што су вештице, зле маћехе, чароб-ни напизи, змајеви... користити као додатно оружје за плашење деце. Напротив, помозите му да разуме да одређена бића припадају само свету фантазије и да је оно, у свом свету безбедно и зашћићено.

– Постоје и бајке са такозваним „моделима“, где се провлаче исти мотиви и исте поруке. На пример „Лепотица и звер“, у српској вари-јанти „Змија младожења“, или „Змај и царев син“. Основа ових бај-ки јесу лепе девојке приморане да се удају за звери. Ипак, девојка се залуби, а њена љубав звер ослободи чаролије. С друге стране, постоје и бројне бајке са мотивом чекања спасиоца-принца као што су: „Успава-на лепотица“, и „Пепељуга“. Тако је успавана лепотица спавала сто година чекајући да је принц „раш-чара“. Пепељуга је лепа и вредна, па као награду за претрпљене неда-

ће од зле маћехе и њених кћери добија принца за мужа. Размислите да ли је то порука коју желите да усвоји ваша ћерка. Уосталом, и израз „принц из бајке“ опстао је у савременом свету.

Када је заправо време и о чему одрасли треба да мисле када ђочињу да чишају бајке малишанима?

– Идеално време не постоји. Не журите са читањем бајки. Почните са сликовницама, а бајке уведите тек после четврте године. Такође, обратите пажњу да прве бајке не буду превише компликоване и застрашујуће. Поједине су толико тешке и тужне да се деци ни не пре-поручују, већ су више намењене одраслима. Таква је, на пример, „Девојчица са шибицама“, као и већина приповетки Оскара Вајлда („Срећни принц“, „Себични цин“...). Заправо, „право“ време за бајку јесте када је дете способно да се емотивно дистанцира од ње. Ако је у тексту бајке неко место сувише брутално, радије га „прескочите“ у читању. Такође, објашњавајте дете-ту приче које му читате, сликовни-це, бајке, песме. Оно што се вама подразумева, дете још увек не познаје. Деци је неопходно рећи да Петар Пан може да лети зато што је то таква прича, али да деца не могу заиста летети.

Који су ђо „џрикови“ за ђодсџицање љубави ђрема књизи?

– Понесите књиге када негде путујете. Водите своју децу у библи-отеку, књижару, дајте им прилику да бирају књиге које их интересују. Разговарајте о књигама. Говорите му о онима које сте ви волели и читали, које су утицале на вас, које сте запамтили. Пронађите нове функције већ прочитаним књигама, тако што ћете мотивисати дете да оно самостално, или заједно са вама, смисли неки другачији крај. Или, напишите ви вашу причу, измисли-те ваше јунаке и неке за вашу поро-дигу, значајне авантуре. Укратко: неко детету мора помоћи да закора-чи у свет књига, да отвори врата, пренесе му љубав према откривању нових светова. Нико други осим вас то неће и не може да учини. Започ-ните учење детета љубави према књизи на време. Нека први корак на том путу буде ваш загрљај. Ваш физички додир је подсећање детету колико га волите. Тако сте једно друге и ближи и блискији. Поред свих других предности које ова активност доноси, док слуша ваш глас и док га загрљеног упућујете у неке бајковите светове, ви додатно појачавате вашу међусобну везу. Уколико немате довољно времена у току дана за међусобно посвећива-ње и исказивање нежности - утоли-ко је важније да будете што присни-ји, тада када то време користите.

Споменка Радовановић